

2. Дронь Т. Психологічна підготовка дитини до школи. Психолог. 2007. №21-22. С.57-63.
3. Бодяк К.П. Психологічні особливості підготовки дітей до навчання у загальноосвітньому навчальному закладі <https://phm.cuspu.edu.ua/ojs/index.php/SNYS/article/download/1550/pdf>
4. Коваленко О. В. Формування мотиваційної готовності дітей до навчання в школі як проблема. Збірник наукових праць. Випуск 7. Кам'янець-Подільськ, 2011. С. 63-67.
5. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 338 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СТУДЕНТАМИ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ РІЗНОЇ СТАТІ

Кукса Ю. В.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
jkuksa777@gmail.com*

Складна структура відносин між людьми включає велику кількість елементів, серед яких найбільш важливими є міжособистісна взаємодія. Вона є результатом розвитку соціальної історії, показником і основою культури і в той же час є засобом суспільного розвитку. Якість соціального життя людини залежить від способу спілкування та взаємодії з іншими людьми, адже саме у спілкуванні розкриваються та реалізуються соціальні та міжособистісні відносини.

Учені О. Булгакова, Т. Днепров, Д. Долганов, О. Каргополова, А. Кідінов, В. Коваль, Т. Пернарівська, К. Седих та інші досліджували специфіку побудови та розвитку міжособистісної взаємодії студентами. Однак, попри значну кількість наукових розвідок, можемо констатувати відсутність комплексних досліджень, присвячених проблемі міжособистісної взаємодії студентів технічного профілю, зокрема, специфіці побудови взаємодії хлопцями та дівчатами.

У зв'язку з цим метою дослідження є теоретичний аналіз особливостей побудови міжособистісної взаємодії студентами технічного профілю різної статі.

Людина та суспільство пов'язані розгалуженою системою зв'язків, головними елементами якої є суб'єкти зв'язку. Предметом зв'язку тут виступає те, щодо чого здійснюється зв'язок, і механізм свідомого регулювання взаємин між суб'єктами. Конкретний зв'язок здійснюється у формі контакту і влас-

не взаємодії, проте контакт є тільки першою сходинкою дійсної взаємодії. Водночас може бути й окремим явищем, яке не переходить у взаємодію. Подібний контакт є швидкоплинним, поверховим, позбавленим системи споріднених дій суб'єктів одне з одним [3].

Вивчення специфіки побудови міжособистісної взаємодії становить особливий інтерес у практичному плані. У зв'язку з цим нами було проведено дослідження, яким було охоплено 60 студентів Хорольського агропромислового фахового коледжу ПДАУ. До програми емпіричного дослідження було включено «Методику діагностики інтерперсональної взаємодії» Т. Лірі (у модифікації Ю. Решетняк і Г. Васильченко), яка спрямована на дослідження уявлень суб'єкта про себе та ідеальне «Я», а також для вивчення взаємовідносин у малих групах [1].

Особливості тенденцій особистості, що виявляються в міжособистісній взаємодії у студентів технічного профілю подані у табл. 1.

Таблиця 1. Розподіл досліджуваних за проявом комунікативно-характерологічних тенденцій (n=60, у %)

Комунікативно-характерологічні тенденції особистості	Хлопці	Дівчата	УСЬОГО
Домінантність	80	27	53
Впевненість у собі	73	40	57
Непохитність	80	40	60
Незалежність	80	53	67
Залежність	40	60	50
Невпевненість у собі	47	60	53
Товариськість	87	80	83
Чуйність	40	80	60

Найбільше у групі досліджуваних виявляється тенденція до товариськості (83 %). Це характеризує прояв у респондентів таких якостей, як здатність до взаємодопомоги, товариськість, доброзичливість, уважність. Також значною мірою у міжособистісній сфері досліджуваних проявляється тенденція незалежності (67 %). Вона характеризує недовірливість, підозрілість, вразливість як провідні риси цих хлопців та дівчат.

Однаковою мірою виражені такі тенденції, як непохитність та чуйність (по 60 %). Це може бути свідченням вираженості у частини досліджуваних таких якостей, як дратівливість, критичність, нетерпимість до помилок партнера. При цьому така ж частина досліджуваних виявляють делікатність, ніжність, прагнення піклуватися про близьких, а також терпимість до недоліків і уміння прощати.

Дещо меншою мірою у групі досліджуваних виражена тенденція до прояву впевненості у собі (57 %), що відбиває впевнену поведінку, незалежність, діловитість, у крайньому прояві — егоїстичність і черствість досліджуваних. Тенденції домінантності та невпевненості у собі виражені у досліджуваних однаковою мірою (по 53 %). Домінантність відбиває лідерські дані, прагнення до домінування, незалежності, здатність брати на себе відповідальність. Інша тенденція є показником поваги до оточуючих, довірливості.

Найменше виражена серед досліджуваних тенденція до залежності (50%), яка дозволяє оцінити наявність у них таких якостей, як критичність до себе, скромність, боязкість, соромливість.

Аналіз даних дослідження окремо хлопців і дівчат засвідчив, що у хлопців значно переважають наступні комунікативно-характерологічні тенденції: домінантність (80 %), непохитність (80 %), незалежність (80 %) та товариськість (87 %), тобто їх поведінку можна охарактеризувати як спрямовану на здобуття лідерської позиції у колективі. Ці досліджувані є достатньо наполегливими та прямолінійними, проте висока товариськість характеризує їх як неконфліктних.

У дівчат переважаючими є такі риси, як товариськість та чуйність (по 80 %), тобто можемо говорити, що їх поведінка є щирою та доброзичливою. Дівчата зазвичай поважають партнера у взаємовідносинах та визнають його права, здебільшого мирно співіснують з оточуючими. Їхню поведінку характеризує делікатність, ніжність, терпимість до недоліків інших, альтруїзм та бажання допомагати людям.

Отже, у хлопців-студентів технічного профілю переважає загальна тенденція – домінування, у дівчат – чуйність та дружелюбність. Загальним як для хлопців, так і для дівчат, є високий рівень товариськості, що сприяє виникненню атракції. Високі показники за такими тенденціями, як товариськість, чуйність, домінування у хлопців та дівчат свідчать про високий рівень міжособистісної взаємодії, налагодження особистісного спілкування, виникнення дружніх відносин.

З метою визначення особливостей побудови міжособистісної взаємодії, які характерні для хлопців та дівчат — студентів технічного профілю, було здійснене порівняння результатів дослідження за «Методикою діагностики Т. Лірі» (у модифікації Ю. Решетняк і Г. Васильченко) за точковим бісеріальним коефіцієнтом кореляції r_{pb} . [2]. Отримані результати представлені у табл. 2.

Виходячи з отриманих даних, можемо зробити висновок, що у хлопців-студентів технічного профілю були виявлені статистично значущі помірні кореляційні зв'язки ($p \leq 0,05$) із комунікативно-характерологічною тенденцією до незалежності (0,343) та сильний кореляційний зв'язок ($p \leq 0,01$) із комунікативно-характерологічними тенденціями домінантності (0,512) та непохитності (0,456). Отже, цим досліджуваним притаманне активне прагнення до

завоювання лідерських позицій, суспільного визнання, високого статусу в системі міжособистісних взаємин. Вони здатні брати на себе відповідальність та бути стійкими у переконаннях, наполягати на своєму.

Таблиця 2. Обчислення кореляції між статевою належністю та особливостями міжособистісної взаємодії студентів технічного профілю за точковим бісеріальним коефіцієнтом кореляції r_{pb}

Особливості міжособистісної взаємодії	Хлопці	Дівчата
Домінантність	0,512	-0,086
Впевненість у собі	0,144	0,189
Непохитність	0,456	0,225
Незалежність	0,343	0,009
Залежність	0,094	0,359
Невпевненість у собі	-0,155	-0,104
Товариськість	0,283	0,267
Чуйність	0,121	0,517

У дівчат-студенток технічного профілю були виявлені статистично значущі помірні кореляційні зв'язки ($p \leq 0,05$) із комунікативно-характерологічними тенденціями залежності (0,359) та чуйності (0,517). Отже, цим дівчатам притаманне внутрішнє прагнення до прийняття групових стандартів, цінностей, традицій, бажання утворювати емоційні зв'язки з оточенням, тобто здатність йти на контакт. У них виражені такі риси, як скромність, боязкість, сором'язливість, уміння прощати. Дівчата прагнуть піклуватися про близьких, проявляють терпимість до оточуючих.

Висновки. За результатами емпіричного дослідження встановлено, що у міжособистісній взаємодії у хлопців-студентів технічних спеціальностей домінує тенденція домінантності, а у дівчат — тенденція чуйності та доброзичливості. Спільним для хлопців і дівчат є високий рівень комунікабельності, який допомагає формуванню атракції. Високі показники таких тенденцій, як комунікабельність, чутливість, домінантність у юнаків та дівчат свідчать про високий рівень міжособистісної взаємодії, розвиток особистісного спілкування та формування дружніх відносин.

Крім того, хлопцям і дівчатам, які є студентами технічного профілю, притаманна різна специфіка побудови міжособистісної взаємодії, зокрема, вони мають відмінні чинники міжособистісної взаємодії та стратегії побудови міжособистісних стосунків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ложкін Г.В., Пов'якель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика. Київ: ВД «Професіонал», 2006. 416 с.
2. Моргун В.Ф., Тітов І.Г. Основи психологічної діагностики. Київ: Слово, 2012. 460 с.
3. Седих К.В. Психологія взаємодії систем «сім'я» та «освітні інституції». Полтава: Довкілля-К, 2008. 264 с.

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІЛОТНОГО ЕТАПУ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ СТРЕСОСТІЙКОСТІ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Кучма Т. В.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
tkusta71@gmail.com*

За спостереженнями, суспільно-науковий інтерес щодо проблематики психологічного стану батьків дітей з психофізичними порушеннями досить різноманітний за своєю спрямованістю і характером, однак стрес і стресостійкість, копінг-поведінка цих осіб чи не найчастіше стають об'єктом досліджень у педагогіці, соціології, медицині, а особливо – в психології. Причину цього вбачаємо у всебічному значенні батьківства як такого для особистості, що виховує, а також для самої дитини, яку виховують, оскільки цей процес завжди має двосторонній та взаємозалежний характер: а) у ньому обов'язково беруть участь і взаємодіють батьки (вчителі) і діти, між якими формуються особистісні та морально-етичні стосунки; б) якість виховного впливу на вихованця (прямий зв'язок) оцінюється результатами його власної діяльності (зворотний зв'язок), що визначає майбутнє дитини з дитинства [1]. У руслі цього доречно зауважити, що саме психологічний та емоційний стан батьків устанавлює виховні орієнтири в побудові стосунків з дітьми, розвитку особистості останніх.

За дослідженнями В. В. Шевчук, психоемоційний стан батьків дітей з порушеннями розвитку супроводжується симптомами емоційного вигорання: почуття безсилля, спустошеності та безпорадності; байдужість і відсутність емпатії; втрата сенсу діяльності та бажання докладати зусилля для вирішення проблеми; дистанціювання від дитини, втрата інтересу до ігор з нею; цинічне ставлення до людей, холодна жорстокість, прогресуючий песимізм; психосоматичні захворювання, порушення сну, запаморочення, головний біль, проблеми з вагою [4, с. 32].